

Родюк М. В.
Київський національний лінгвістичний університет

ПРОБЛЕМА ЧАСТИНОМОВНОГО ВИЗНАЧЕННЯ ДІЄПРИКМЕТНИКА У СЛОВ'ЯНСЬКОМУ І ГЕРМАНСЬКОМУ МОВОЗНАВСТВІ

У статті розглядаються різні підходи до проблеми визначення дієприкметника, властиві сучасному слов'янському і германському мовознавству. Не зважаючи на певні особливості виникнення, подальшого розвитку і функціонування дієприкметників на сучасному етапі розвитку мови, слов'янське і германське мовознавство дають схожі тлумачення цього класу слів. При цьому у слов'янському мовознавстві увага зосереджується передусім на іменних рисах дієприкметника, а у германському – на дієслівних..

Ключові слова: дієприкметник, нідерландська, дієслово, прикметник.

Попри те, що перші визначення дієприкметника почали з'являтися понад дві тисячі років тому, і досі не існує єдиного визначення цієї частини мови. Причиною цьому є те, що і по цей час не вщухають дискусії з приводу його частиномовної належності. Відсутність єдиного погляду на проблему частиномовної належності дієприкметника зумовлює її актуальність і вказує на необхідність поглибленого вивчення даного явища. Метою нашого дослідження є виявлення основних наукових тенденцій у визначенні дієприкметника як у слов'янському, так і в германському мовознавстві.

Основними критеріями класифікації лексем на сучасному етапі в основному виступають значення, форма і функція. Під значенням розуміється лексичне значення, характерне для цілої групи слів, наприклад, предметність для іменників. Частини мови розглядаються як лексичні категорії, а їх класифікація як суто лексична класифікація слів. Граматичні значення слів можуть варіюватися в залежності від мови. Так, іменник в одних мовах може мати категорії роду, числа і відмінка, а в інших – або одну з них, або взагалі не мати перерахованих вище категорій. Проте, іменник завжди має значення предметності, з яким пов'язані всі його граматичні категорії. Вчені, які дотримуються цієї теорії, вважають, що лексичне значення слова впливає на його роль у реченні. Ці синтаксичні ролі вимагають певного вираження, звідси й певні форми словозміни. В рамках цього погляду вважається неправомірно виділяти частини мови за морфологічними або синтаксичними ознаками, тому що, наприклад, іменник є іменником не тому, що від відмінюється, а навпаки, він відмінюється тому, що є іменником [13, с. 35]. Критерієм класифікації слів може виступати також їхня форма, тобто морфологічна характеристика. Частини мови, таким чином, можуть сприйматися як морфологічні розряди слів. Якщо в основі лежить цей критерій, то при проведенні класифікації до уваги береться наявність тих чи інших флексій у словах, а також їхній словотворчий потенціал, тобто здатність слова до утворення нових слів за певним типом. Для германських мов ця класифікацій підходить значно в меншій мірі, ніж для слов'янських. Так, для англійської мови не характерні флективні форми словозміни, і в ній широко розповсюджена омонімія граматичних афіксів. Незмінні частини мови взагалі випадають з цієї класифікації [17, с. 24-27]. Тому смисловий і синтаксичний критерії мають особливе значення для частин мови, що не мають морфологічних ознак [8, с. 14]. Під функцією розуміється синтаксична характеристика слова: його функція у реченні і роль у формуванні словосполучення. Якщо виділяти слова тільки за синтаксичною ознакою, то виділені частини мови будуть відрізнятися від частин мови, виділених, наприклад, морфологічним способом. Тому цей критерій найчастіше

застосовується в поєднанні з двома іншими. Цей підхід дуже поширений для класифікації словникового складу аналітичних мов [17, с. 27-29].

Мовознавці по-різному відповідали на запитання, який з принципів слів вважати головним. Так, О. О. Шахматов таким критерієм вважав лексичний, П. Ф. Фортунатов – морфологічний, О. О. Потебня – синтаксичний. Однак, більшість традиційних класифікацій частин мови не можна вважати виключно семантичними, або чітко морфологічними, чи тільки синтаксичними. А. Е. Левицький називає головною ознакою сучасних класифікацій еkleктизм, тобто поєднання різнорідних, часто протилежних принципів, поглядів і теорій. [17, с. 9] Так, Л. В. Щерба врахував три критерії: семантичний, морфологічний і синтаксичний. Саме на цій концепції й ґрунтується сучасна класифікація частин мови. Попри це, єдиного погляду на проблему визначення частиномовної належності дієприкметника не існує. Це пояснюється не тільки існуванням різних підходів до класифікації слів, але й тим на прикладі якої мови ця класифікація проводиться.

Г. М. Гнатюк, автор монографічного дослідження “Дієприкметник у сучасній українській літературній мові” справедливо зазначає, що “не має іншого класу слів, за винятком займенника і числівника, який би зазнав таких різних кваліфікацій і оцінок..., як дієприкметник”. [5, с. 6].

В українському мовознавстві першим увагу на дієприкметники звернув у XVII ст. М. Смотрицький. У своїй граматиці він докладно розбирає відмінювання дієприкметників за зразком прикметників [29, с. 360-376]. І. Ужєвич, як і М. Смотрицький, виділяє дієприкметник в окрему частину мови з властивими їй дієслівними і прикметниковими ознаками. Вчений також звернув увагу на те, що українській мові не властиві активні дієприкметники, замість яких використовуються описові конструкції [30, с. 44].

Слід зазначити, що до кінця XIX ст. в більшості граматик, присвячених українській мові, використовувалися передусім церковнослов'янський термін *причастіє*, і тільки в 1893 р, коли вийшла “Руська граMATика” С. Смаль-Стоцького і Т. Гартнера, починає широко використовуватися сучасний термін *дієприкметник* [28, с. 76, 92].

О. Б. Курило використовувала термін – композит *причасник-прикметник* [15, с. 80-83], а Г. А. Іл'нський навіть намагався ввести термін *дієслівні іменники*, який не описує повною мірою сутність цього класу слів. Його можливо використати тільки по відношенню до тих дієприкметників, які субстантивуються [12, с. 508] На іменні ознаки дієприкметника, вказують й інші терміни, які використовувалися вченими першої половини XX ст., зокрема *імена дієслівні* або *імена дієсловові* [11, с. 40-42; 14, с. 58].

У працях І. К. Кучеренка щодо дієприкметників застосовується терміни *відносні ад'єктивні слова* або *віддієслівні відносні прикметники*. Вчений доводить безпідставність виділення дієприкметника в окрему частину мови, а також спростовує доцільність розгляду цих лексичних одиниць як дієслівних форм [16, с. 441].

У традиційному мовознавстві, яке представлене роботами М. А. Жовтобрюха, В. М. Русанівського, А. П. Грищенка і дієприкметник найчастіше визначається як невідмінювана дієслівна форма [10, с. 338; 27, с. 244, 408, 417, 419; 6, с. 363, 396].

Представник сучасного мовознавства І. Р. Вихованець у своїй монографії “Частини мови в семантико-граматичному аспекті” визначає дієприкметник як синтаксичний і морфологічний ад'єктив. Вчений спростовує наявність у нього дієслівних категорій часу і способу, що не дає підстав вважати його формою дієслова. Автор також заперечує гібридний характер дієприкметника, натомість він вказує на

його різноманітність [1, с. 176-180]. В “Теоретичній морфології української мови”, спільній праці І. Р. Вихованця і К. Г. Городенської, вказується на семантичне і граматичне роздвоєння дієприкметника. Частина дієприкметників, яка за своїм значенням наближається до прикметника, вчені називають *віддієслівними прикметниками*, а ті дієприкметники, які можуть виступати частиною дієслівного присудка – *дієслівними утвореннями* [2, с. 223].

Погляди російських вчених суттєво не відрізняються від поглядів їхніх колег, які займалися проблемою дієприкметника в українській мові. У російському мовознавстві першим увагу на дієприкметники звернув М. В. Ломоносов. Дієприкметники вчений називає віддієслівними іменами, які слід розглядати як особливу частину мови [18, с. 408]. О. Х. Востоков не виділяє дієприкметник як окрему частину мови, а розглядає його як в розділі, присвяченому прикметникам, так і в розділі про дієслова. Цим він підкреслював гібридний характер дієприкметника [4, с. 25-58].

О. О. Потєбня вважав дієприкметники проміжною частиною мови, називаючи її вслід за М. В. Ломоносовим “відособленою” частиною мови. Про походження дієприкметника вчений писав: “Первісне ім'я, яке передувало виділенню категорій іменника і прикметника, за способом вираження в ньому ознаки найбільше походило на дієприкметник... Не слід вважати дієприкметник віддієслівним словом, він походить не від дієслова, а з'являється разом з ним” [26, с. 81-82].

Д. М. Овсяніко-Куліковський виділяє дієприкметник в окрему частину мови. Описуючи дієприкметник, вчений стверджував, що в ньому “уявлення про предмет як виконувач діє поєднується з уявленням про нього як носій ознаки” [22, с. 62-67].

П. Ф. Фортунатов і його послідовники по Московській школі М. М. Петерсон і Д. М. Ушаков були прибічниками морфологічного підходу. Вивчаючи дієприкметники, вони описували їх як “родові слова” [24, с. 30-45] або як прикметники, які є частиною “дієслівних слів” [31, с. 20-25]. Д. М. Ушаков писав: “Дієприкметники – це прикметники, які мають спільну з дієсловами основу, а ознака, яку вони позначають, вказує також на час, теперішній або минулий” [31, с. 23].

Ленінградський вчений В. М. Жирмунський також розрізняв частини мови, виходячи з їхньої морфології. Він стверджував, що дієприкметник являє собою змішану (гібридну) форму дієслова, що розвинулася з віддієслівного прикметника шляхом включення в систему дієслова. Ця форма зберігає дієслівні категорії часу, способу і виду, дієслівне управління іменами, однак вона відмінюється і узгоджується з іменниками так само, як це робить прикметник. Дієприкметник виражає дію як ознаку [9, с. 76].

О. М. Пешковський відзначав, що частини мови можуть “змішуватися”, що призводить до появи окремих великих і важливих лексичних утворень. Ці утворення виникають тоді, коли категорії, характерні для однієї частини мови (наприклад, час, або відмінок), стають притаманними іншій частині мови. Погляди О. М. Пешковського щодо частиномовної належності дієприкметника змінювалися протягом його наукової кар'єри. Спочатку вчений вважав дієприкметник окремою частиною мови, потім відносив його до прикметників, і в кінці писав про нього як про змішану частину мови. Він писав наступне: “Дієприкметники і дієприслівники відрізняються від інших дієслівних прикметників трьома сторонами свого значення: видом, станом і часом... Все це створює таку міру дієслівності... що утворюються змішані частини мови” [25, с. 104].

Академік О. О. Шахматов писав про дієприкметники як про “назву дієслівної ознаки, ускладнену уявленням про пасивну ознаку”. Вчений вважав дієприкметники дієслівними прикметниками, позначають, вказує також на час, теперішній або

минулий” [33, с. 470]. Л. В. Щерба у своїй статті “Про частини мови в російській мові” описував дієприкметники в розділі, присвяченому прикметникам [32, с. 84].

На іменні ознаки дієприкметника звернув увагу й І. І. Мещанінов. Вчений наголошував на особливому статусі дієприкметника серед інших частин мови. Він зазначав: “Близькість дієприкметників до прикметників за синтаксичними функціями, за наявності деяких ознак, властивих і дієслову, ставить їх у ряді мов на особливе місце серед решти слів” [27, с. 237]. Згідно з поглядами вченого, дієприкметник – “стародавня мовна форма, яка розвивалася паралельно до дієслівної, і, можливо, навіть раніше за неї” [27, с. 237]. Тому дієприкметники важко назвати простою віддієслівною формою, хоча не підлягає сумніву той факт, що нинішня форма дієприкметника зазнала значних змін, завдяки яким ряд пов'язаних словоформ міг отримати вигляд похідних утворень саме від дієслова. У зв'язку з цим дослідник зробив висновок про те, що дієприкметник має іменне походження. Те, що ця недієслівна форма отримала в процесі розвитку цілий ряд спільних з дієсловом ознак (наприклад, часових) пояснюється, за думкою вченого, тим, що дієприкметник утворився з іменної предикативної форми, тоді як і дієслово отримало ряд загальних з ним показників через його предикативну функцію. Таким чином, і дієприкметник, і дієслово “є пізнішими диференційованими варіантами “іменної” предикативної форми” [27, с. 239]. Пізніше дієприкметник зблизилися за своїм синтаксичним вживанням з прикметником, оскільки в своїй семантиці він вже містив значення, пов'язане з категорією якості. Щодо його участі в утворенні складних дієслівних часових форм, то вчений вважає це залишковим явищем. І. І. Мещанінов виділяє дієприкметники в окрему частину мови, у зв'язку з їх відмінностями від іменників і прикметників. Від іменників дієприкметники відрізняються наявністю прикметникових ознак, а від прикметника – наявністю в них категорій часу і стану і участю в утворенні складних дієслівних форм. Незважаючи на те, що дієприкметник в реченні займає таку саму по відношенню до іменника атрибутивну позицію, що й прикметник, від нього він відрізняється тим, що зберігає свої предикативні ознаки.

В. М. Жирмунський розрізняв частини мови, виходячи з їхньої морфології. Згідно з цим принципом дієприкметники являють собою змішану (гібридну) іменну форму дієслова, що розвилася з віддієслівних прикметників шляхом включення в систему дієслова. Дана форма зберігає дієслівні категорії часу, способу і виду, дієслівне управління іменами, однак вона відмінюється і узгоджується з іменниками так само, як це робить прикметник. Дієприкметник виражає дію як ознаку [9, с. 76].

В. В. Виноградов визначав дієприкметник як гібридну дієслівно-прикметникову форму. В минулому короткі форми прикметників, отримавши додаткову категорію часу, наблизилися за значенням до дієслів. В той же час від дієслів утворювалися форми, наближені за своїми функціями до прикметників. Ці форми і стали називатися дієприкметником. Вони характеризують певний предмет, як це роблять прикметники [3, с. 227].

Подібної точки зору дотримується і московський вчений І. Г. Милославський. У своїй праці “Морфологічні категорії сучасної російської мови” вчений пише про те, що особові форми дієслова розглядають дію як предикат, а дієприкметники – не як предикат, а як ознаку [20, с. 84].

Вчені-германісти також приділяють багато уваги дієприкметнику. Так само як і в слов'янському, в германському мовознавстві дієприкметники відносять або до класу дієслів, або до класу імен, або ж вбачають в них окремий клас слів.

Англійський вчений XIX ст. Г. Суїт ділив частини мови на дві основні групи – змінювані і незмінювані. Він вважав морфологічні характеристики основним

критерієм класифікації. Прислівники, прийменники, сполучники і вигуки вчений об'єднував у групу незмінюваних слів, а іменник, прикметник і дієслово, до форм якого він відносив і дієприкметник відносив до групи змінюваних слів [43, с. 87].

Датський вчений О. Есперсон, знавець англійською мови, запропонував класифікацію слів за трьома рангами. Це одна з перших спроб дати класифікацію, засновану на позиції слова в одиницях більших, ніж слово. О. Есперсон розглядав частини мови не тільки у їхньому морфологічному оформленні та понятійному змісті, але й з погляду їхнього функціонування в синтаксичних поєднаннях. Те чи інше слово може бути первинним, тобто, бути ядром словосполучення або підметом в реченні, вторинним, тобто, тим, що безпосередньо визначає первинне, і третинним, тобто, тим, що характеризує вторинне. Так, у словосполученні *a furiously barking dog* іменник *dog* – первинне, слово *barking*, яке безпосередньо визначає його – вторинне, а прислівник *furiously* – третинне. Відповідно до цієї класифікації дієприкметник можна віднести як до другого, так і до третього рангу слів [7, с. 102-120].

Поряд з цією класифікацією О. Есперсон запропонував також традиційну класифікацію, яка відносить слова до певних класів в залежності від їхньої форми, значення і функцій. Дієприкметники вчений характеризує, з одного боку, як вербди, тобто, “особливий проміжний розряд слів між дієсловом і іменником”, а з іншого боку, як непередикативні форми дієслів [27, с. 62].

Ч. Фріз, представник американського дескриптивізму, відкидав традиційну класифікацію і намагався побудувати систему класів слів, засновану на позиції слова в реченні. За допомогою певної кількості речень, які він називав випробувальними рамками (*test frames*) і методу субституції, тобто заміни слів в цих реченнях словами, які необхідно класифікувати, Ч. Фріз виділив слова чотирьох класів, які за значення відповідають традиційним частинам мови: *іменнику*, *дієслову*, *прикметнику*, *прислівнику*. Крім чотирьох класів, він виділяв 15 груп функціональних слів. Дієприкметник за цією класифікацією можна було віднести як до другого, так і до третього класу слів [37, с. 134].

Класифікації частин мови в німецькій і нідерландській мовах характеризуються більшою традиційністю, в порівнянні зі спробами вчених-англістів.

До атрибутивів відносив дієприкметники німецький вчений К. Хайзе. Він розглядав дієприкметники у розділі *Attributiva*. Свою точку зору він обґрунтовує тим, що ця лексична одиниця “може виступати як означення, яке характеризує підмет і відповідає за функцією передикативним словам” [39, с. 402].

Разом з інфінітивом до класу ім'я відносив дієприкметники Л. Зюттерлін. Цей погляд можна пояснити історичним підходом, якого притримувався вчений, а також тим, що автор граматики “*Die deutsche Sprache der Gegenwart*” поділяв слова на ті, що відмінюються за відмінками, і ті, що відмінюються за особою. Оскільки дієприкметник у функції означення відмінюється в німецькій мові за відмінками, така позиція вченого стає зрозумілою [45, с. 104].

Такі вчені як В. Шмідт, Й. Ербен, Х. Бринкман, У. Енгель, П. Валентен розподіляють дієприкметники між двома частинами мови – прикметником і дієсловом. Дієприкметник теперішнього часу ці вчені видаляють із системи дієслова і приєднують до системи прикметника, а дієприкметники минулого часу поділяють на дві групи: дієприкметники минулого часу, що мають ад'єктивний характер, і дієприкметники минулого часу дієслівного характеру [34, с. 266; 44, с. 241; 36, с. 73; 35, с. 430, 575; 47, с. 33, 40].

Слід відзначити, що більшість вчених-германістів розглядає дієприкметник як нефінітну форму дієслова і відносить його до системи дієслова. Це О. Бехагель,

В. Вильманс, Г. Пауль, П. Айзенберг, Г. Хельбиг, И. Буша, О. І. Москалькая, В. Г. Адмони, Е. І. Шендельс. Характерною ознакою спільності лексичних значень особових і дієприкметникових форм є здатність виражати значення дії, або зв'язок з нею. Підтвердженням коректності такої точки зору на проблему частиномовного визначення дієприкметника є, з точки зору цих вчених, наявність у дієприкметника значення виду та стану, дієслівної валентності, а також здатності брати участь в утворенні аналітичних форм дієслова.

В граматиці під редакцією В. Юнга пропонується розрізняти значення дієприкметника теперішнього і минулого часу, оскільки дієприкметник теперішнього часу виражає протікання дії, а дієприкметник минулого часу – результат дії, пов'язаний зі станом [41, с. 209].

О. І. Москальська також пов'язує лексичне значення дієприкметника зі значенням дії. Вчена вважає, що в дієприкметнику переважає значення дії або стану, що з'являється в результаті певної дії [21, с. 347].

Найбільш вдало, на наш погляд, особливості дієприкметника підкреслив німецький вчений кінця ХІХ – початку ХХ ст. Г. Пауль. Він писав: “Якщо з формою і функціями прикметника пов'язується значення обмеженого в часі процесу, то в результаті виникає дієприкметник; це робить можливим атрибутивне вживання слова, що виражає дію” [23, с. 426].

Нідерландські вчені також не залишили дієприкметник поза увагою. Інтерес до рідної мови прокинувся у Нідерландах в ХVІІ ст. і був результатом підняття рівня національної самосвідомості, яке було пов'язане зі здобуттям незалежності від Іспанії й утворенням власної держави. Саме в цей період зароджується нідерландистика. Вже у перших граматиках вчених цікавило питання частиномовного визначення дієприкметника.

Одним з перших звернув увагу на двосторонню природу дієприкметника Л. тен Кате. В своєму “Вступі до граматики високої нідерландської мови” 1723 р. вчений звернув увагу на те, що дієприкметник хоча і утворюється від дієслова, але в багатьох ситуаціях функціонує як прикметник. Автор запропонував назвати цю частину мови *adjectivum verbale*, тобто, дієслівним прикметником [42, с. 323].

Інший нідерландський вчений П. Вейланд також зацікавився проблемою частиномовного визначення дієприкметника. У 1805 р. вчений опублікував “Нижньонімецьку граматику”, в перших розділах якої він писав, що “дієприкметники є утвореними від дієслова прикметниками, які позначають характер протікання певної дії і вказують на час”. Однак, в подальших розділах своєї книги автор називав дієприкметники виключно неособовими формами дієслова. В розділі, присвяченому дієслову, автор докладно розбирає особливості вживання дієприкметників теперішнього і минулого часу [49, с. 144].

Визначний нідерландський вчений початку ХХ ст С. Хертог також звернув увагу на особливості функціонування дієприкметників. За думкою вченого особові форми дієслова складають ядро свого класу, а іменні форми, такі як дієприкметник і інфінітив, є дієсловами “другого рангу”. Завдяки тому, що ці форми здатні виражати дію як ознаку, вони “наближають дієслово до іменних частин мови”. У своєму “Посібнику для викладачів нідерландської мови” вчений дає таке визначення: “Дієприкметники є іменними формами дієслова, завдяки яким дія може бути представлена як ознака, і які через це можуть використовуватися як прикметники, не втрачаючи при цьому своїх дієслівних властивостей”. Під дієслівними властивостями автор розумів передусім здатність дієприкметника виступати частиною складного дієслівного присудка. Що стосується походження дієприкметників, то С. Хертог

вважав, що “дієприкметники – це за походження віддієслівні ад’єктиви, дієслівна складова яких з часом стала домінуючою, що пов’язано зі втратою звички узгоджувати їх із суб’єктом або об’єктом” [40, с. 175].

Нідерландський граматицист С. Фоойс у своїй граматиці 1967 р. також ставив запитання, якою частиною мови слід вважати дієприкметники. Відповідаючи на нього, вчений робить висновок, що ці лексеми можна віднести одночасно до прикметників і дієслів [48, с. 115].

Виключно до класу дієслів відносив дієприкметники М. Ван ден Тоорн. При цьому вчений визначав їх як несамостійні дієслова. Цим він підкреслював, що вони самі по собі не можуть виконувати у реченні функцію присудка [46, с. 182].

В найповнішій “Загальній нідерландській граматиці”, робота над якою велася з 1960 р. по 1984 р., одним з редакторів якої і виступав М. Ван ден Тоорн, дієприкметники також розглядаються як форми дієслова. В цій граматиці також описані розповсюджені приклади переходу дієприкметників теперішнього і минулого часу до класу прикметників [38, с. 240].

Таким чином, існує три варіанта вирішення проблеми частиномовної належності дієприкметника, а саме: дієприкметник – це форма дієслова, дієприкметник як окрема змішана частина мови, і дієприкметник як іменна частина мови. Не зважаючи на певні особливості виникнення, подальшого розвитку і функціонування дієприкметників на сучасному етапі розвитку мови, слов’янське і германське мовознавство дають схожі тлумачення цього класу слів. Найчастіше дієприкметник визначається як безособова форма дієслова, яка поєднує значення двох частин мови: прикметника і дієслова. Слід, однак, зазначити, що автори більшості граматики слов’янських мов при розгляді дієприкметника зосереджують свою увагу на його іменних рисах, а вчені-германісти – на дієслівних. У подальшому вважаємо за потрібне дослідити походження й еволюцію дієприкметників у германських мовах у порівнянні зі слов’янськими, оскільки це дасть змогу глибше зрозуміти закономірності функціонування дієприкметників на сучасному етапі розвитку мови.

Л і т е р а т у р а :

1. *Вихованець І. Р.* Частини мови в семантико-граматичному аспекті / І. Р. Вихованець. – К. : Наукова думка, 1988. – 256 с.
2. *Вихованець І. Р.* Теоретична морфологія української мови: Академічна граматики української мови / І. Р. Вихованець, К. Городецька ; [за ред. І. Р. Вихованця]. – К. : Пульсари, 2004. – 400 с.
3. *Виноградов В. В.* Русский язык / В. В. Виноградов ; [ред. Золотова Г. А.]. – 4-е изд. – М. : Русский язык, 2001. – 709 с.
4. *Востоков А. Х.* Русская грамматика / А. Х. Востоков. – изд. 12-е. – М. : Книга по Требованию, 2011. – 246 с.
5. *Гнатюк Г. М.* Дієприкметник в сучасній українській літературній мові / Г. М. Гнатюк. – К. : Наукова думка, 1982. – 248 с.
6. *Грищенко А. П.* Дієслово / А. П. Грищенко // Сучасна українська літературна мова. – К. : Вища школа, 2002. – С. 360-399.
7. *Есперсен О.* Философия грамматики / О. Есперсен ; [пер. с англ. В. В. Пассека и С. П. Сафронова ; ред. Б. А. Ильиш.]. – М. : Изд-во иностранной литературы, 1958. – 396 с.
8. *Жигадло В. Н.* Современный английский язык: Теоретический курс грамматики / В. Н. Жигадло, И. П. Иванова, Л. Л. Иофик. – М. : Издательство литературы на иностранных языках, 1956. – 350 с.
9. *Жирмунский В. М.* Общее и германское языкознание / В. М. Жирмунский. – Л. : Наука, 1976. – 696 с.
10. *Жовтобрюх М. А.* Курс сучасної української літературної мови / М. А. Жовтобрюх. – К. : Вища школа, 1965. – 422 с.

11. *Залозний П.* Кортока граматики української мови / П. Залозний. – Полтава, 1906. – 63 с.
12. *Львівський Г. А.* Праслов'янська граматики / Г. А. Львівський. – Ніжин, 1916. – 536 с.
13. *Камынина А. А.* Современный русский язык. Морфология / А. А. Камынина. – М. : Изд-во МГУ, 1999. – 240 с.
14. *Коцовський В.* Методична граматики руської мови / В. Коцовський, В. Огоновський І. – Львів, 1904. – 98 с.
15. *Курило О.* Початкова граматики української мови / О. Курило ; [Підготовка до друку, вступна стаття і примітки Д. Бучка]. – Тернопіль : Підручники і посібники, 2007. – 184 с.
16. *Кучеренко І. К.* Теоретичні питання граматики української мови: Морфологія / І. К. Кучеренко. – Вінниця : Поділля, 2003. – 463 с.
17. *Левицкий А. Э.* Функциональные подходы к классификации единиц современного английского языка / А. Э. Левицкий. – К., 1998. – 362 с.
18. *Ломоносов М. В.* Российская грамматика: Полное собрание сочинений : в 11 т. / М. В. Ломоносов. – М. : Издательство АН СССР. – 1952. – Т. 7. – 1952. – 408 с.
19. *Мещанинов И. И.* Члены предложения и части речи / И. И. Мещанинов. – Л. : Наука, 1978. – 387 с.
20. *Милославский И. Г.* Морфологические категории современного русского языка / И. Г. Милославский. – М., 1988. – 254 с.
21. *Москальская О. И.* Грамматика немецкого языка / О. И. Москальская. – М. : Изд. лит. на ин. языках, 1956. – 394 с.
22. *Овсянко-Куликовский Д. Н.* Грамматика русского языка / Д. Н. Овсянко-Куликовский. – М. : типография т-ва И. Д. Сытина, 1908. – 131 с.
23. *Пауль Г.* Принципы истории языка / Г. Пауль. – М., 1960. – 500 с.
24. *Петерсон М. Н.* Русский язык / М. Н. Петерсон. – М. : Гос. издат., 1929. – 123 с.
25. *Пешковский А. М.* Русский синтаксис в научном освещении / А. М. Пешковский. – М. : Наука, 1956. – 511 с.
26. *Потебня А. А.* Из записок по русской грамматике / А. А. Потебня. – М. : Учпедгиз, 1958. – 536 с.
27. *Русанівський В. М.* Дієслово / В. М. Русанівський // Сучасна українська літературна мова. – К. : Наукова думка, 1969. – 583 с.
28. *Смаль-стоцький С.* Граматики руської мови / С. Смаль-стоцький, Т. Гартнер. – Відень, 1914. – 200 с.
29. *Смотрицкий М.* Граматики словенскія правильное сунтагма 1619 / М. Смотрицкий. – К. : Наукова думка, 1979. – 502 с.
30. *Ужевич І.* Граматики словенская 1643 / І. Ужевич. – К. : Наукова думка, 1970. – 459 с.
31. *Ушаков Д. Н.* Учебная книга по русскому языку / Д. Н. Ушаков. – М. : Гос. издат., 1925. – 135 с.
32. *Щерба Л. В.* О частях речи в русском языке / Л. В. Щерба // Языковая система и речевая деятельность. – М., 1974. – С. 77 – 1.
33. *Шахматов А. А.* Синтаксис русского языка / А. А. Шахматов. – Л. : Государственное учебное педагогическое издательство Наркомпроса РСФСР, 1941. – 623 с.
34. *Brinkmann H.* Die Zusammensetzung im Deutschen / H. Brinkmann // Sprachform, Zeitschrift für angewandte Sprachwissenschaft zur überfachlichen Erörterung gemeinwichtiger Sprachfragen aller Lebensgebiete. – 1956. – Jahrgang 2. – S. 222-231.
35. *Engel U.* Deutsche Grammatik / U. Engel. – Tübingen, 1991. – 888 s.
36. *Erben J.* Deutsche Syntax. Eine Einführung / J. Erben. – Bern; Frankfurt am Main; New York, 1984. – 128 s.
37. *Fries Ch.* The structure of English: An introduction to the construction of English sentences / Ch. Fries. – London: Longman, 1967. – 304 p.
38. *Haeseryn W.* Algemene Nederlandse Spraakkunst / W. Haeseryn, K. Romijn, G. Geerts, J. de Rooij, M.C. van den Toorn – Tweede, geheel herziene druk – Groningen : Martinus Nijhoff uitgevers, 1997. – 1717 b.
39. *Heyse K.* System der Sprachwissenschaft / K. Heyse. – Berlin, 1856. – 476 s.

40. *Hertog den C. H.* Nederlandsche spraakkunst. Handleiding ten dienste van aanstaande (taal)onderwijzers / Hertog den C. H. – Amsterdam : W. Versluys, 1903. – 345 b.
41. *Jung W.* Grammatik der deutschen Gegenwartssprache / W. Jung. – Leipzig, 1980. – 488 s.
42. *Lambert ten Kate Hz.* Aenleiding tot de kennis van het verhevene deel der Nederduitsche sprake / Lambert ten Kate Hz.; [fotomechanische herdruk van uitgave 1723]. – Alphen aan den Rijn: Repro-Holland BV, 2001. – 345 b.
43. *Sweet H.* A New English Grammar Logical and Historical / H. Sweet. – Oxford, 1955. – 499 p.
44. *Schmidt W.* Grundfragen der deutschen Grammatik / W. Schmidt. – Berlin, 1983. – 332 s.
45. *Sutterlin L.* Die deutsche Sprache der Gegenwart / L. Sutterlin. – Leipzig, 1923. – 451 s.
46. *Toorn van den M. C.* Nederlandse grammatica / M. C. Toorn van den. – Groningen : Wolters-Noordhoff, 1984. – 457 b.
47. *Valentin P.* Uber Nicht - Partizipien und Partizipien im heutigen Deutsch / P. Valentin // Partizip und Partizipialgruppen im Deutschen. – Tubingen, 1994. – S. 33-45.
48. *Vooyo de C. G. N.* Nederlandse spraakkunst / Vooyo de C. G. N. – Groningen : J.B. Wolters, 1967. – 412 b.
49. *Weiland P.* Nederduitsche spraakkunst / P. Weiland. – Amsterdam : Johannes Allart, 1805. – 215 b.

Родюк М. В. Проблема частеречного определения причастия в славянском и германском языкознании.

В статье рассматриваются различные подходы к проблеме определения причастия, характерные для современного славянского и германского языкознания. Несмотря на определенные особенности возникновения, дальнейшего развития и функционирования причастий на современном этапе развития языка, славянское и германское языкознание дают схожие толкования этого класса слов. При этом в славянском языкознании основное внимание уделяется прежде всего именным чертам причастия, а в германском – глагольным.

Ключевые слова: причастие, нидерландский, глагол, прилагательное.

Rodyuk M. V. Problem of the definition of the participle in modern Slavic and Germanic linguistics.

The article studies various approaches to the problem of the definition of the participle in modern Slavic and Germanic linguistics. Despite the differences in the origin, further development and functions of the participle in contemporary languages Slavic and Germanic linguistics give similar interpretations of this class of words. Slavic linguistics focuses on nominal features of the participle while Germanic linguistics focuses primarily on its verbal characteristics.

Keywords: participle, Dutch, verb, adjective.

Рудківський О. П.

Київський національний лінгвістичний університет

СПЕЦИФІЧНІ РОЗРІЗНЮВАЛЬНІ ОЗНАКИ ФОНЕМ ЗАХІДНОГЕРМАНСЬКИХ МОВ

У статті розглянуто проблему специфічних розрізнювальних ознак голосних та приголосних німецької, англійської і нідерландської мов. Встановлено, що в сучасному англійському вокалізмі протиставлення голосних за тривалістю втратило функцію розрізнення значення слова. Крім того, зроблено припущення, що в німецькій та нідерландській мовах відбувається зближення голосних високого та середнього підйому язика, як це сталося із ненапруженими голосними /L / та /\ / сучасної англійської мови. Наведено послаблення функціонування твердого приступу, що пов'язано з його відсутністю в англійській мові. Визначено, що в системі приголосних фонем нідерландської мови аспірація ненапружених зімкнених /p/, /t/, /k/ відсутня. Характерною особливістю системи приголосних фонем англійської мови є відсутність оглушення складу.